Сербіна С. В.,
викладач математики, інформатики,
ВСП «Індустріальний фаховий
коледж Криворізького національного
університету»

ЗАСТОСУВАННЯ ОПОРНИХ КОНСПЕКТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Завдання закладів освіти – всебічно вдосконалювати навчально-виховний процес з метою забезпечення компетентнісного підходу, формування конкурентоспроможного фахівця на ринку праці. Однією з відповідальних задач, що стоять перед викладачем, є підвищення ефективності всіх застосовуваних форм і методів навчання. Впровадження інноваційних технологій в організацію навчального заняття є вимогою сьогодення для сучасного викладача. Процес навчання студентів є більш ефективним, коли він ґрунтується не тільки на викладанні матеріалу в традиційній формі, а й відображається у стислих конспектах, створених у співпраці з викладачем за допомогою інформаційних технологій. Вищенаведене зумовлює актуальність тематики статті.

Мета статті – розкрити можливості та особливості застосування опорних конспектів при вивченні навчальних дисциплін.

Практичним значення роботи є впровадження опорних конспектів як засобу підвищення рівня засвоєння знань студентами, активізації пізнавальної діяльності та їх доцільність використання при очній та дистанційній формах навчання.

Аналізуючи різні визначення опорного конспекту (як синоніми – опорні сигнали, опорні схеми, опорні знаки, опори) в навчально-методичній літературі, виділяється головна його суть – ідея опори. Основне призначення опорної схеми – активізація пізнавальної діяльності студенів. Складання опор – це перетворення інформації з використанням асоціацій, кольору, шрифту, символіки. Крім одиниць інформації, що потрібно засвоїти та різних зв'язків між ними, до нього включаються знаки, що нагадують про приклади, досліди. Основна роль опорної схеми – це сприяти утриманню в свідомості студента навчальної інформації великої за обсягом та цілісної за характером.

Особливості опорного конспекту:

- Відображає структуру і внутрішню логіку навчальної інформації.
- Мінімізує обсяг навчального матеріалу за рахунок її ефективної орга-

нізації, при якій зберігаються логічні зв'язки, відношення між складовими елементами.

• В основу складання опорного конспекту покладено принципи:

• Лаконічність оформлення – мінімізація тексту зі збереженням головного змісту, понять, визначень.

• Структурність – оформлення інформації у логічно пов'язані смислові блоки.

• Акцентування – інформацію виокремлюють різноманітними рамками, шрифтом, кольором, розташуванням напису у блоках.

• Уніфікація – використовуються певні абревіатури, блоки, умовні знаки, що повторюються протягом всього курсу даної дисципліни. Наприклад, визначення оформлюються у жовтих прямокутниках.

• Доступність, зрозумілість навчального матеріалу, перетвореного в опорний конспект.

Починати створювати опори рекомендується з аналізу навчальної інформації, виділення основного змісту, структурування на блоки, частини. Наступним кроком є оформлення блоків формою, розміром та їх наповнення поняттями, знаками, застосовуючи колірне рішення та зв›язки між ними. Необхідно познайомити студентів з особливостями цієї методики, призначенням опорних схем, їх особливістю, яким чином вони використовуються, де та як застосовуються.

Створювати опорні конспекти та працювати з ними зручніше в електронному форматі. Різноманіття сучасних програм та сервісів дозволяє втілити будь-яку педагогічну ідею. Здобувачі освіти з більшою цікавістю працюють з електронними засобами, які мають перевагу у можливостях перед традиційним папером. Застосування сучасних програмних продуктів задовольняє потребу студентів у використанні мультимедійної інформації, що, в свою чергу, збільшує вмотивованість у роботі на заняттях.

При створенні опорних конспектів та подальшої роботи з ними визначну роль відіграє правильний підбір електронних засобів, які забезпечують реалізацію мети заняття. Для втілення ідей існує багато ресурсів: створення ментальних мап (Coggle, MindMeister, BubblUs), створення і редагування блок-схем (Draw.io, Google Docs з функцією Google Drawings, Mindomo), спільна робота з документами (Google Docs, Google Drive), створення презентацій (Canva), віртуальні інтерактивні дошки для спільної роботи (Jamboard, Miro) тощо. Застосування програм для проведення відеоконференцій (Skype, Zoom, GoogleMeet, Viber) дає змогу надсилати файли, потрібні посилання, демонструвати екран.

Неможливо не відмітити періодичне навчання у дистанційному форматі, при якому використання опорних схем набуває визначної ролі у викладенні навчальної інформації. Необхідно заздалегідь провести консультативну роботу для студентів по набору програм, онлайн-ресурсів для роботи з опорними схемами під час дистанційного навчання. Вказати, за допомогою яких сервісів, програмних засобів здійснюватиметься створення, редагування, демонстрація, пересилання робіт, що заощадить час безпосередньо при роботі з матеріалом на заняттях.

Систематичне та активне використання опорних конспектів в електронному форматі має ряд переваг:

- Реалізується принцип наочності навчання.
- Здійснюється активне включення студентів у роботу – від пасивного сприйняття лекції до створення власного опорного конспекту.
- Доступність у будь який час. Створеним матеріалом можна користуватись як в віртуальному просторі так і в паперовому варіанті.
- Економічність часу. Студенти не пишуть під диктовку, не переписують матеріал, а фіксують суть, зв'язки, головні моменти.
- За допомогою функціоналу програмного засобу можливо коригувати, доповнювати, об'єднувати опорні схеми.

Використання опорних конспектів повинно обумовлюватись метою роботи на певному етапі заняття при очній чи дистанційній формі навчання. Досвід впровадження такої форми роботи дозволяє запропонувати такі її варіанти:

- Підготовка викладачем «заготовки», «скелета» опорного конспекту для заняття та заповнення разом зі студентами під час пояснення матеріалу.
- Складання опорної схеми разом зі студентами під час роботи на занятті з обговоренням, обґрунтуванням занесення кожного елемента.
- Домашнє завдання – скласти опорний конспект до теми. В цьому випадку студентам треба самостійно скласти структуру, заповнити її повністю або частково.
- Використати опору при контролі, опитуванні навчального матеріалу на різних етапах заняття.
- Запропонувати найти помилку у створеному конспекті, відтворити правильну послідовність.
- Скласти за опорною схемою питання до матеріалу.
- Надати студентам маршрут вивчення теми у вигляді опорного конспекту.
- Створити опорні блоки з інформацією та запропонувати студентам встановити зв'язки між нами, розташувати у правильному порядку.

Можна стверджувати, що вдалий вибір онлайн-сервісів для взаємодії усіх учасників навчального процесу при роботі зі змістовно створеними опорними конспектами є запорукою підвищення якості проведення навчального заняття та успішності студентів при очній та дистанційній формах навчання.

Мій досвід застосування опорних схем показав, що систематичне і цілеспрямоване їх використання на заняттях активізує пізнавальну діяльність, підвищує рівень засвоєння знань студентів. Складання та використання опорних конспектів вчить студентів чіткості викладення, виділенню головного в матеріалі, структуруванню, дає можливість працювати невеликими порціями, зручними для засвоєння і запам'ятовування, забезпечує успішність просування в засвоєнні системи знань.

Список використаних джерел

1. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. М.: Просвещение, 1985.

2. Дригула С. І. Використання опорних схем-конспектів узагальнюючих таблиць при вивченні хімії. URL: https://docs.google.com/file/d/0B3JzRZu0UTJXcjJTWkxqUnB2djA/edit?pl

3. Використання опорних конспектів на уроках інформатики.URL: http://www.slideshare.net/yullinka/ss-7207411#14278673767211&fbinitialized.

4. Зоріна Л. Я. Слово вчителя в навчальному процесі. Серія «Педагогіка і психологія», М.: Просвещение, 1980.

5. Полухтович Т. Роль ІКТ У формуванні професійної компетентності учасників освітнього процесу. *Нові технології навчання: зб. наук. праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».* Київ, 2020. Вип. 94. С. 265–269.

6. Шаталов В. Ф. Соцветие талантов. М.– Санкт-Петербург, 2001. 130 с.